

Дзюбенко Ю. М.* (НУ «ОЮА»)

ЗОВНІШНІЄ ТА ВНУТРІШНІЄ ПОЛІТИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

EXTERNAL AND INTERNAL POLITICAL COUNSELING: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

*Yuliia Dziubenko – PhD in Political Science, Political Theories Department, National University “Odesa Law Academy” (23, Fontanska Doroha St., Odesa, Ukraine).

Abstract

Two types of political counseling (internal and external) were distinguished in the paper; there is a political counseling, carried out “from the inside of the politician’s apparatus – assistants, advisers, consultants; and political counseling carried out “from the outside”, i.e. independent client consultants from academic institutions or consulting firms. It is noted that the most effective political and electoral campaigns are based on the use of both internal and external political counseling.

In the current period of the socio-political crisis, Ukraine needs reforms and innovations that will ensure its successful development in future. In particular, the high development of the market of political counseling services which along with transformations in other types of political activities will ensure Ukraine’s exit from the crisis and improve the welfare in the country.

In future, in the face of solving problems of the development of counseling activities will necessarily increase the professionalism of internal consultants, improve skills and methods of conducting political campaigns. The development of domestic political counseling will be determined by the willingness of consulting companies to innovate, adapt their activities to the needs of clients, apply new methods of intervention, and make changes in the implementation of recommendations.

It is advisable to involve independent foreign consultants who really work for the result, regardless of their own position in the political spectrum. Therefore,

we believe that the prospect of the future is in foreign political consulting, with the use of digital technologies, targeting, etc. After all, the consciousness of citizens is wary about the influence of domestic political consultants on the political process, which affects the lack of confidence in this type of counseling and manifests itself in secret co-operation with political parties.

Keywords: *political counseling, internal counseling, external counseling, political campaign, election campaign.*

Постановка проблеми. Політичне консультування на сьогодні вкрай затребуваний вид професійної діяльності, так як потреба у владі у визначеній частини населення завжди висока, адже політконсалтинг – це також застосування певних технологій, що забезпечують успішне проведення політичних кампаній та виборчих зокрема. Варто відзначити, що переважна більшість представників вітчизняної влади нехтує професіоналами у сфері політичного консультування та застосовує, переважно, адміністративний ресурс, що, в свою чергу, підміняє продуктивні політичні технології.

Актуальність теми дослідження у статті зумовлена тим, що в останні роки українські політики і консультанти починають освоювати і впроваджувати нові технології, не розуміючи специфіки вибудовування публічної політики, не диференціюючи її різні середовищні особливості. Останні вибори в Україні показали, що інтернетизація спонукає політичну еліту до відмови від посилення інституту внутрішнього консультування.

Мета дослідження полягає у аналізі таких видів політичного консультування як внутрішнє та зовнішнє та їх недоліки та переваги, зокрема.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідженнями різних аспектів політичного консультування, займалися такі вчені, як О. П. Берьозкіна, Е. В. Гончаров, Ф. Гоулд, Ф. Ільєсов, Р. Мерфін, О. Г. Морозова, Д. В. Ольшанський, Д. Перлматтер, Л. В. Поляков, Г. Г. Почепцов, О. З. Свирид, Ф. І. Шарков, В. М. Шепель, Є. О. Юрченко та ін. Окремо вивченню основних видів політичного консультування присвячені роботи вчених І. О. Ветренко, С. С. Восканян, В. Гурієвська, І. О. Зосименко, Г. Марченко, Е. І. Смир, С. О. Телешун, В. А. Чернов та ін.

Політичний консалтинг – особливий напрям діяльності, що являє собою надання експертної оцінки та допомоги з боку фахівців, які покликані на основі аналізу конкретних кейсів розробити найбільш

прийнятні шляхи підвищення ефективності проведення політичних кампаній кандидата та/або політичної партії.

Виокремлюють зовнішнє та внутрішнє політичне консультування. Внутрішнє політичне консультування І. О. Ветренко визначає як «допомога, що надається політику чи політичній партії спеціально утвореними структурами (наприклад, прес-служби, інформаційно-аналітичні відділи, експерти, радники, піар-служби), які безпосередньо знаходяться у формальних ієрархічних управлінських відносинах зі своїми «клієнтами» (Ветренко, 2017, с. 224). Г. Марченко при розкритті проблеми політичного консультування у контексті інтернаціоналізації внутрішнє консультування визначив як «фахівці, які регулярно співпрацюють з представниками одного політичного утворення або переходять до її складу на постійне місце роботи» (Марченко, 2005, с. 167). А. Посадський до особливостей внутрішнього консультування відносить фахівців з економіки та управління, які входять до штату команди кандидата та/або політичної партії (Посадський, 1999, с. 39). В. Гончаров більш точно, на нашу думку, визначає внутрішнє консультування: внутрішній консалтинг партійно-орієнтований і фінансується, переважно, з державного бюджету (Гончаров, 2007, с. 36).

З. В. Свирид, розглядаючи типологію політичного консалтингу, віддає перевагу зовнішньому консультуванню, так як зовнішні консультанти більш об'єктивніші, неупереджені та працюють на результат, однак, автор зазначила, що «зникнення внутрішнього політичного консультування у нашій державі є практично неможливим ще кілька десятиріч років. Адже свідомість громадян є настороженою з приводу впливу політичних консультантів на політичний процес, що позначається на недовірі до такого типу консультування та проявляється у прихованому співробітництві з політичними суб'єктами» (Свирид, 2014, с. 129).

Внутрішнє консультування поділяється на: формальне, неформальне, змішане. Формальне (офіційне) консультування – це офіційне звернення до ЗМІ, всіх видів професійної та суспільно-політичної інформації; спеціалізоване звернення до своїх помічників, штатного персоналу. Тобто, формальне консультування – це безпосередні відносини персоналу в одній організаційній структурі (Новіков, 2013, с. 19). При неформальному (неофіційному) консультуванні кандидат звертається за порадою до своїх членів сім'ї, родичів, близьких друзів, незнайомих людей, шляхом проведення зустрічей, виступів та інших

заходів (Новіков, 2013, с. 19). Прикладом змішаного консультування може слугувати як офіційна, так і неофіційна думка штатного працівника політику (Новіков, 2013, с. 19). Отже, ми розглянути визначення внутрішнього політичного консультування, тепер розглянемо окремо зовнішнє консультування.

А. Посадський визначив зовнішніми консультантами, як незалежних фахівців, як не входять до складу політичного осередку та виконують свої функції згідно укладеного договору (Посадський, 1999, с. 39). Зовнішнє консультування також поділяється на формальне, неформальне та змішане.

До суб'єктів зовнішнього формального консалтингу можна віднести: науковців (політологи, психологи, соціологи, філософи, історики, юристи); громадські організації та громадські ради при міністерствах та інших відомствах; політичних консультантів (як окремі консультанти, так і консалтингові групи) (Єгорова-Гантман, Мінтусов, 1995, с. 9).

Отже, ми означили основні теоретичні підходи до поняття внутрішнього та зовнішнього політичного консультування, його основні форми, тепер звернемось до переваг та недоліків кожного з них.

До основних переваг внутрішнього політичного консультування належать:

- консультанти добре знають свою організацію (Новіков, 2013, с. 18);
- можливість швидкої реалізації прийнятих управлінсько-організаційних рішень;
- можливість залучати нових співробітників;
- збереження конфіденційної інформації.

До недоліків внутрішнього політичного консультування належать:

- постійні витрати на заробітну плату;
- внутрішні консультанти без зовнішньої критики часто здійснюють помилки у ході політичної кампанії;
- досвід консультантів як правило низького профілю;
- внутрішньому штату може не вистачати управлінських навичок (Новіков, 2013, с. 18);
- внутрішній консалтинг «закритий», партійні консультанти не орієнтовані на вдосконалення своїх знань.

До основних переваг зовнішнього політичного консультування належать:

- більший досвід роботи, зокрема, у суміжних сферах;

- об'єктивність, незалежність та ініціативність;
- зовнішні консультанти мають багато зв'язків, що сприяє більш ефективному пошуку партнерів (Новіков, 2013, с. 19);

- свіжий погляд на проблему організації політичної кампанії;

До недоліків внутрішнього політичного консультування належать:

- можливість формального та неефективного виконання роботи;

- обмежений час роботи, що не дозволяє зовнішнім консультантам більш краще означити проблеми кампанії;

- можлива тривала професійна та соціальна адаптація;

- вірогідність розголошення конфіденційної інформації про кандидата та політичну партію.

Загалом, незалежно від виду політичного консультування на консультантів покладені функції політичне консультування, координація діяльності політика зі зв'язків з громадськістю, соціологічні дослідження, фокус-групи, супровід політичних проєктів, імідж політика, підготовка до публічних виступів, робота у соцмережах, розробка сайтів, психологічна підтримка і т. ін.: довідкові консультації, які полягають в інформуванні політичних діячів з приводу фактів, які їх цікавлять, у наданні матеріалів довідкового характеру щодо проблем або питань, що виникають в процесі їхньої політичної діяльності; розробка графіку, організація і допомога в проведенні зустрічей політика з виборцями, лідерами громадських думок, організаціями, індивідуальний супровід політика на зустрічах і заходах, як політичного консультанта, аналіз результатів проведених зустрічей, організація і координація роботи громадської приймальні депутата, контроль і аналіз звернень громадян; соціологічні дослідження і фокус-групи; розробка та впровадження соціальних проєктів для формування позитивного іміджу політика, організація зустрічей з робочими групами проєкту, систематизація та аналіз інформації за результатами зустрічей з робочими групами проєкту, координація роботи проєкту на всіх етапах; формування та підтримка позитивного іміджу політика; розробка сайтів та презентаційних сторінок: сайти-візитки, landing page, індивідуальні проєкти; створення сайтів на поширених CMS-системах: Joomla, Wordpress, Drupal тощо, розробка унікальної cms-системи управління сайтом під конкретні завдання.

До вказаного вище, відзначимо, що будь-якому виду політичного консультування притаманні проблеми, що пов'язані з відсутністю

контролю та відповідних професійних норм. І хоча консультанти щодня стикаються з необхідністю вирішення спільних для всіх питань, не існує єдиної інструкції, щоб допомогти їм у цьому. Рівень компетенції не вимірюються жодними стандартами. Ніякими тестами не можна визначити ту позначку, до якої повинен дорости претендент на звання політконсультанта. Тому іноді складається ситуація, коли недобросовісні консультанти псують імідж всього професійного співтовариства. Більшість консультантів вважає за краще працювати на кандидатів однієї партії і перш за все на тих кандидатів, чий погляд вони поділяють. Отже, виборчі кампанії для них – не просто засіб отримання великих гонорарів, оскільки дійсно хороші політконсультанти могли б заробити набагато більше грошей, займаючись комерційним маркетингом або бізнесом (Новіков, 2013).

Відповідальність політичного консультанта визначається регулюючими документами, його професійної та особистою позицією, але в основному полягає в наступній альтернативі: залученість в результат впливу на ситуацію і часткове абстрагування від цього результату. Результат кампанії неминуче вплине на професійну діяльність консультанта і буде показником його професіоналізму та етичної відповідальності.

Слід зазначити, що в сучасному політичному консалтингу використовуються технології бізнес-консалтингу, в яких, на жаль, відсутня така важлива складова, як особистісна взаємодія. А саме ця складова стає ключовою для дотримання етичних норм і правил в консультуванні.

Вважаю за необхідне запровадити досвід Американської Асоціації політичних консультантів (ААРС) щодо етичних норм ведення своєї діяльності, до основних правил Асоціації належать: «1. Я не буду займатися будь-якою діяльністю, яка б корумпувала або деградувала практику політичного консалтингу; 2. Я буду ставитися до своїх колег і клієнтів з повагою і ніколи не буду навмисно зашкоджувати їхній професійній або особистій репутації. 3. Я поважаю довіру своїх клієнтів і не розкриваю конфіденційної або привілейованої інформації, отриманої під час наших професійних відносин. 4. Я не буду звертатися до виборців, які у своїх політичних переконаннях базуються на расизмі, сексизмі, релігійній нетерпимості або будь-якій формі незаконної дискримінації, і засуджуватимуть тих, хто користується такою практикою. У свою чергу, я буду працювати за рівне право голосу і привілеї для всіх громадян. 5. Я буду утримуватися від по-

милкових або оманливих нападів на противника або члена його сім'ї і робитиму все можливе, щоб інші не використовували таку тактику. 6. Я буду чітко і повністю документувати будь-яку критику супротивника або його запису. 7. Я буду чесним із засобами масової інформації та відверто відповім на запитання, коли матиму на те. 8. Я буду використовувати будь-які кошти, які я отримую від своїх клієнтів, або від імені моїх клієнтів, тільки для тих цілей, які зазначаються у письмовій формі. 9. Я не підтримуватиму будь-яку особу чи організацію, яка вдається до практики, забороненої цим кодексом та законодавством (AAPC Code of Professional Ethics).

Таким чином, слід відзначити, що кожен з видів політичного консультування має як свої плюси, так і мінуси, вважаю, що рівень ефективності організації політичних кампаній прямо залежить від застосування як зовнішнього, так і внутрішнього консультування, адже головна мета будь-якої політичної кампанії – це максимальне збільшення переваг перед суперником, а також вивчення його слабких сторін, за допомогою інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності політичного кандидата. Також варто відзначити інтернетизацію ведення політичних кампаній, що значно підвищило попит на зовнішні консалтингові послуги. Так, у майбутньому за умов вирішення проблем розвитку консалтингової діяльності неодмінно зростатиме професіоналізм внутрішніх консультантів, удосконалюватимуться навички роботи і методи проведення політичних кампаній. Розвиток вітчизняного політичного консультування визначатиметься готовністю консалтингових компаній до нововведень, адаптивністю їхньої діяльності до потреб клієнтів, застосуванням нових методів втручання та внесення змін під час реалізації консалтингових рекомендацій.

Література:

- Ветренко В. І. (2017). Влияние политтехнологов на общественное мнение в период электоральных циклов. *Политическая наука*, 1, 222-241.
- Гончаров В. (2007). *Современное политическое консультирование: монография*. Санкт-Петербург: ИВЭСЭП, Знание.
- Егрова-Гантман Е., Минтусов И. Е. (1995). *Как делать имидж политика*. Москва: Никколо-М.
- Марченко Г. И. (2005). Политическое консультирование в контексте интернационализации. *Космополис*, 2 (12), 146-171.

Новиков Д. В. (2013). *Политическое консультирование*. Комсомольск-наАмуре: ФГБОУ ВПО «КНАГТУ».

Посадский А. П. (1999). *Основы консалтинга: пособие для преподавателей экономических и бизнес-дисциплин*. Москва: ГУ ВШЭ.

Свирид З. В. (2012). Витоки, сутність та основні підходи до визначення політичного консультування на сучасному етапі. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*, 24, 56-61.

Свирид З. В. (2014). Типологія та функції політичного консалтингу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*, 1111, 123-130.

AAPC Code of Professional Ethics. AAPC. <<https://theaacp.org/wp-content/uploads/2015/10/AAPC-Code-of-Ethics.pdf>>.

References:

AAPC Code of Professional Ethics. AAPC. <<https://theaacp.org/wp-content/uploads/2015/10/AAPC-Code-of-Ethics.pdf>>.

Egrova-Gantman E., Mintusov I. E. (1995). *Kak delat' imidzh politika* [How to make an image of a politician]. Moskva: Nikkolo-M. [in Russian].

Goncharov V. (2007). *Sovremennoe politicheskoe konsul'tirovanie: monografiya* [Contemporary Political Counseling: A Monograph]. Sankt-Peterburg: IVJeSJeP, Znanie. [in Russian].

Marchenko G. I. (2005). *Politicheskoe konsul'tirovanie v kontekste internacionalizatsii* [Political consultation in the context of internationalization]. *Kosmopolis* [Cosmopolis], 2 (12), 146-171. [in Russian].

Novikov D. V. (2013). *Politicheskoe konsul'tirovanie* [Political Counseling]. Komsomol'sk-naAmure: FGBOU VPO «KNAAGTU». [in Russian].

Posadskij A. P. (1999). *Osnovy konsaltinga: posobie dlja prepodovatelej jekonomicheskikh i biznes-disciplin* [Fundamentals of Consulting: A Guide for Teachers of Economic and Business Disciplines]. Moskva: GU VShJe [in Russian].

Svyryd Z. V. (2012). Vytoky, cutnist ta osnovni pidkhody do vyznachennia politychnoho konsultuvannia na suchasnomu etapi [The origins, essence and basic approaches to defining current political consultation]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku* [Ukrainian National Idea: Realities and Prospects for Development], 24, 56-61. [in Ukrainian].

Svyryd Z. V. (2014). Typolohiia ta funksii politychnoho konsal'tynhu [Typology and functions of political consulting]. *Visnyk KhNU*

imeni V. N. Karazina [Bulletin of the VN Karazin KhNU], 1111, 123-130. [in Ukrainian].

Vetrenko V. I. (2017). Vlijanie polittehnologov na obshhestvennoe mnenie v period jelektoral'nyh ciklov [The influence of political strategists on public opinion during the electoral cycles]. *Politicheskaja nauka* [Political Science], 1, 222-241. [in Russian].

Анотація

Дзюбенко Ю. М. Зовнішнє та внутрішнє політичне консультування: переваги та недоліки. – Стаття.

У статті проаналізовано основні концептуальні підходи до визначення поняття внутрішнього та зовнішнього політичного консультування. Охарактеризовано особливості, переваги та недоліки кожного з них. Визначено, що політичне (зовнішнє та внутрішнє) консультування може бути формальне (офіційне), неформальне (неофіційне) та змішане. Зазначено, що найбільш ефективним веденням політичних та виборчих кампаній є застосування як внутрішнього так і зовнішнього політичного консультування.

Ключові слова: політичне консультування, внутрішнє консультування, зовнішнє консультування, політична кампанія, виборча кампанія.